

הגלריה החברתית

18.8 ——— 30.11.2022

גדר חיה

אמני גלריה אינדי בדיאלוג
עם עבודותיו של מורל דרפלר ז"ל

אוצרת

קרן זלץ

אמנים.ות

אייל אגיבייב

ליהיא בנימין

גלעד בר שלו

דיוי בראל

ענת ברזילי

אורית ברתני שביט

מורל דרפלר

יובל חי

אילן כרמי

אלדד מנוחין

איה ניצן

תמר נסים

רונית פורת

דוד פרנקל

נעמה רונה

"רואה אתה, כי האדם במידה שהוא לוקח יותר מן הטבע, הוא הולך ומתרחק ומתעלם ממנו; במידה שחייו מתעשרים, מתרחבים ומתעמקים הוא הולך ובונה לו חיץ יותר ויותר עבה בינו ובין הטבע, הולך ומצטמצם ומתכווץ בתוך חומותיו כצב הזה בתוך שריונו עד כי כבר הורגל לחשוב למושכל ראשון, כי חיים לחוד וטבע לחוד"

[א.ד. גורדון, "האדם והטבע", 1951]

גדר חיה היא אזור חיץ, המפריד בין חצרות, מבנים וחדרות, והיא נוצרת באמצעות שתילת שיחים נמוכים במקום. הגדר מארגנת את חלוקת השטח באופן מוחשי ואסתטי ומסמנת את גבולות השייכות שלו. לעומת גדר אבן, בטון או ברזל, השימוש בגדר חיה נועד ליצור גבול, שאינו קשיח ומוחלט, אלא כזה המהווה מעצור ומאפשר הצצה, חדירה של אור ושל אוויר, צמיחה ודינמיות. לרוב משמשת גדר חיה כאמצעי לחסימת מעבר, שאינו קשור לביטחון או לגבולות מדינה. זוהי גדר אזרחית, מאורגנת ויזומה, המגנה על רכוש. התפישה האקולוגית והסביבתית, המעודדת שימוש בגדרות מסוג זה, רואה חשיבות בשילובן במרקם העירוני, וצורך בהחלפת גדרות, המסכנות מעבר של בעלי חיים, בגדרות "ידידותיות", המאפשרות להם פתחי מילוט. צירוף המילים "גדר חיה" מעלה על פני השטח את מורכבות המושג גבול, שהוא בעל חיות משל עצמו. הצירוף מייצר התנגשות פנימית, שכן מטרתו של החי (הצומח) היא לחסום את החי (האנושי). גדר חיה אמנם מתפקדת כמחסום, אך יש לה חיים משלה: היא צומחת ומתפשטת, משתנה בהתאם לסוג הצמחייה, לעונת השנה ולמזג האוויר. גדר חיה אובייקט קשיח, קבוע ומוחלט, ועם זאת, גדר חיה עשויה מצמחים, ובהתנהלותה מזכירה בעל חיים; כמותו היא עלולה להיות לא צפויה, בלתי נשלטת ופראית. בעברית קיימת חלוקה בין חי, צומח ודומם, המייצרת הטעיה, שכן היא מפרידה את הצומח מן החי, אולם צמחים הנם יצורים חיים מבחינת צורכיהם הקיומיים: הם נושמים, ניזונים, מתרבים, מתפתחים וגדלים. יש להם מנגנוני הגנה, יצר הישרדות ואף חושים, המשותפים להם, לחיות ולבני אדם, דוגמת ראייה, שמיעה ומגע. לצמחים

גם מבנה גנטי, וניתן למצוא בהם גנים, המצויים גם אצל בני אדם. זאת ועוד, צמחים מסוגלים לתקשר ואף לזכור.

חברי אינדי – גלריה שיחופית לצילום הוזמנו להיכנס לארכיון מורל דרפולר ז"ל ולפתח שיח עם עבודות מתוכו. חברי הגלריה פועלים.ות בעשור האחרון כקבוצה של אמניות ואמנים העוסקים. ות במדיום הצילומי, ומייצגים.ות חתך מגוון של תפישות ושל כיוונים בעשייה המקומית העכשווית. עיסוקו של דרפולר בנושאים הנוגעים ליחסי אדם-חיה וטבע-תרבות, באים לידי ביטוי בעבודות של חברי אינדי, שנוצרו לקראת התערוכה ונבחרו להיות מוצגות בה, בד בבד עם התנסות בחומריות של הצילום ובתהליכים כימיים וטכנולוגיים אקספרימנטליים, המאפיינים אף הם את יצירתו של דרפולר. המפגש בין החי-האנושי לחייתי ולצמחי עומד בבסיס התערוכה, אך הוא זוכה לפרשנויות שונות בהתאם לתפישת העולם ולגישה האמנותית של כל חברה. בקבוצה. בנובמבר 2001, זמן קצר לאחר מותו של דרפולר בפגוע בנהריה, כתב עוזי צור בעיתון הארץ, כי דרפולר יצר "עולמות מסויטים ונעולים בקיומם ובלופ אינסופי. בעבודה שיש בה התרחשות פנימית יפהפייה מתמוססים ענני חול שהם אור וחושך זה בזה, ומתרחשים בהם כרסום, התפוררות וצבירה, הנעים במקצב חלומי ומופלא". עוד כתב, כי דרפולר מנצל "בתבונה ובפשטות את מרכיבי השפה ליצירת עבודה שיש בה חיוניות בראשיתית של עידן ההמצאות".

דרפולר התבונן בחפצים יומיומיים במבט ראשוני ובחר להחיל על כל דימוי טכניקות עיבוד דינמיות שונות, ששיוו לו מראה ציורי ייחודי. ניתן למצוא בעבודותיו אזכורים רבים לתולדות האמנות והצילום, ויחד עם זאת, דרפולר יצר עולם פנימי מורכב ומקודד בקודים סמליים ואישיים, עולם שופע ועשיר אך עוכר שלווה, שאינו נותן לצופה מנוח. יצירתו היא תוצאה של מפגש בין הדימוי הוויזואלי לבין מידע אינטימי, הנובע מתוך המחשבות והרגשות האישיים שלו. האובייקטים, שאותם צילם, מוצגים מהקשרם המקורי כאובייקטים בעולם, מאבדים את אמת המידה ואת הפרופורציה המקורית שלהם והופכים להיות חלק מריטואל מכושף, המופעל על

סרט הצילום, על נייר הצילום, על הכימיקלים ועל הדימוי הסופי. ייצוגי חיה וטבע היו אחד הנושאים המרכזיים שהעסיקו את דרפולר, החל במפגש בין אדריכלות לטבע בתצלומי הצמחייה העירונית, עבור דרך חיות הצעצוע, שהוכנעו על ידי דמויות חיילי משחק, וכלה בפוטוגרמות, שבהן הוטבעו על נייר הצילום דימויי חרקים וצמחים. דרפולר ניסה להגיד בכך דבר-מה על האנושי, על עצמנו ועל חוויית החיים במציאות מסוכסכת, אלימה וכוחנית. ידי הדמויות, המונפות מעלה בפוטוגרמות, נראות במבט ראשון כדי מנצח, המכניע את החיה, אך במבט נוסף – כקריאה לעזרה או כבקשת רחמים.

שתי עבודותיו של דרפולר המוצגות בתערוכה לקוחות משתי סדרות שונות. התצלום בשחור-לבן צולם ב-1983-84, והוא חלק מן הסדרה צמחייה עירונית, שצולמה באזור מגוריו דאז של דרפולר בחיפה, והייתה הסדרה הראשונה, שהציג בגלריה לצילום בתל אביב. התצלום הנוסף, בצבע, לקוח מסדרה לא גמורה, שדרפולר עבד עליה בתקופה מאוחרת יותר, סמוך למותו, וצולמה במוזיאונים לטבע תוך התמקדות במקטעים מתוך התצוגות השונות. פיסות הטבע, המופיעות בתצלומי הסדרה, נראות מיובשות ונבולות, ומיקומן לצד תפאורות התצוגה, המצוירות בצבעים דהויים, ממחישה את אי-היכולת ואת הניסיון הכושל למסגר את ה"טבע" במרחב המוזיאלי המתורבת. הענפים, המופיעים בשני התצלומים בתערוכה, נראים גדומים וחסרי עלים, שולחים אצבעות דקיקות ויבשות לכל עבר. הענפים בתצלום המוקדם מכסים את הפריים, מתקרבים לעדשת המצלמה, ומאחוריהן נראים גדר גבוהה ושמים בהירים חסרי עננים. בתצלום ממוזיאון הטבע גוש הענפים מכונס לפינה, נצמד לפתח אוורור, מסמן את המבנה האדריכלי של התצוגה ומוקף בציור קיר מדברי.

תצלומיהם של אילן כרמי, יובל חי ואלדד מנוחין צולמו במרחב הציבורי העירוני, והם מציגים מפגש בין הצומח לבין הבנוי. בתצלומיו של כרמי, הגזעים נראים כגוף אנושי מפוסל בעץ, והמפגש בינם לבין האלמנטים האדריכליים העירוניים הוא, למעשה, מאבק המוכרע, לרוב, על ידי השורשים הגדולים

של העץ, הפוצעים את הבטון. כך גם בתצלום של חי, המתעד בניין ברחוב נחלת בנימין בתל אביב, שקיסוס מטפס עוטף את חזיתו באופן פראי ומשתלט על פני שטחו. בתצלום של מנוחין שצולם בערד, נראים ייצוגים שונים של טבע. הציור על הגדר מציג סצנה של נווה מדבר, שבו רוחצות בהמות שונות, ודמויות של בדואים הרוכבים על גמלים. מאחורי הגדר המצוירת מציצים עצים, המשלימים את צורת הגדר בענפיהם, ועל הרצפה מונחים פרחים צהובים יבשים, שנשרו מעץ השלטית המקומטת (שמקורו בברזיל) ויצרו צורה דמויית מפה טופוגרפית.

דיוי בראל מציג תצלומי דיוקן עצמי, שבהם הוא עושה שימוש באובייקטים המייצגים טבע במובנים שונים (צמח ביתי נפוץ, פאזל לילדים וגובלן טרם רקימתו), ובאמצעותם מסתיר את גופו. הייצוגים הילדותיים של סתיו בגובלן ושל אריה בפאזל משמשים כמחסום, החוצץ בין העדשה לבין הגוף. באחד מבצבצת העין מבעד לחתיכה החסרה, ואילו באחר – פרטי הגובלן הופכים לאיברי הפנים של הדמות. בתצלום העציץ, הצמח מסתיר חלקים מסוימים בגוף העירום, אך מבעד לעליו נחשפת דמותו של גבר יושב על כורסה פרחונית (ייצוג קישוטי מלאכותי נוסף) בחדר מואר באור טבעי. הצמח נראה כמרחף בחלל החדר, מנותק מן העציץ שבו הוא שתול, מתאחד עם גופו של הגבר.

הקולאז'ים של אורית ברתניני שביט ושל רונית פורת מושחתים על חיכוך ועימות בין הדמות האנושית לבין החיה. ברתניני שביט יצרה קולאז'ים על גבי ניירות שונים שאספה: דפי פנקס, דפי תווים, בלוק כתיבה ישן. את הדימויים לקחה ממאגר דימויים אישי, שבו היא משתמשת בשנים האחרונות, ולתוכו הוסיפה דימויים, שחילצה מעבודותיו של דרפולר, שעברו עיבוד דיגיטלי על גבי הניירות הסרוקים, המשמשים להם הן כמצע והן כמרחב מחייה והתרחשות. הקולאז' של פורת עושה אף הוא שימוש בייצוג אנושי באמצעות כפות הידיים הקטועות, המוכפלות, המסתירות באופן חלקי את הינשוף ואינן מאפשרות להביט בעיניו. ברתניני שביט מציגה עבודת וידיאו, שבה היא מצלמת את מסך הטלוויזיה

הביתי המקולקל, בעת שמוקרן בו קטע מתוך סרט טבע. לפרקים ניתן להבחין בדמותה המהלכת של חיית טרף, עד שלפתע הקלוקל מייצר התפוצצות של צבעים ושל הבהובים ומאֶפֶל את הדימוי.

על רצפת הגלריה מונחות עבודות הצילום של נעמה רונה – תצלומים ישירים, המתארים תצוגה של משתלה, שבה ניתן לרכוש סלעים ופסלים לצרכים דקורטיביים של עיצוב גינה, ותצלום נוסף של צמחייה מעוצבת, הממוקמת באחת הכיכרות בקריית עקרון. הטבע כאן הוא אלמנט אסתטי מהונדס וקישוט מסוגנן, תחושה המועצמת באמצעות חיתוך האובייקטים והעמדתם מחוץ למשטח הדו-ממדי של הצילום משל היו כרטיס ברכה קופצני.

תמר נסים יצרה את עבודת הווידאו המוצגת בתערוכה מתוך מפגש עם עבודותיו של דרפּלר, שבהן מופיעים כלי נשק ודמויות של חיילים. העבודה מחולקת לשניים. בהקרנה העליונה עוקבת מצלמתה של נסים אחר תצלום היסטורי של שכונת מוסררה, שהודבק לשלט, שהוצב בשכונה לציון חמישים שנה לפנתרים השחורים. במחצית התחתונה של ההקרנה נראה צלו של דגל, המתנוסס מעל בניין ברחוב הע"ח, במקום שבו עבר קו שביתת הנשק בשנים 1967-1948. לא ניתן להבחין בדגל עצמו, אלא רק בצלליתו, המתנועעת ברוח, על גבי המדרכה.

איה ניצן מציגה תצלום תקריב של עין, החקוקה על עץ בחצר בית הוריה ברשפון. התצלום הופך את האובייקט למשטח של מרקמים וחריצים, והעין, הנראית כסמל שבטי טקסי, מהדהדת את מבטה של הצלמת. בתצלום נוסף של ניצן מופיעה ציפור, שנכנסה מבעד לחלונה. מניפת נוצותיה נפרשת, והיא נראית קפואה, כאילו הייתה פוחלץ. דימוי של חיה כלואה מופיע גם בתצלומיו של גלעד בר שלו. סוס לבן קשור בעוד רגליו מתרוממות באוויר, והוא מותח את הרצועה הקושרת אותו, ופסל אייל, שנתר עזוב, רגליו מלופפות ברצועה, המגבסת אותו.

בעבודת הווידאו של דוד פרנקל, עריסת חתול, אנו מביטים בסט מבויס: לצד פרי צבר בשל וגדול מונחת גולגולת חתול קטנה, מכוסה בבד שקוף, המסווה אותה באופן חלקי. איכותו הסטטית של הדימוי מופרת על ידי אפקט נשימה, המנפח ומכווץ את האובייקטים, פעולה הנחשפת עד מהרה כאפקט של הנפשה, ומגחיכה את עצם העמדת האובייקטים בכפיפה אחת בסט צילום.

תצלומיו של אייל אגיבייב מציגים את החצר האחורית, שאריות שנתרו מאחור, עקבות בחול. אנו רואים מחסום גומי על הרצפה, כדורגל שעורו הופשט והפך לפסל מעוקר, וספירלת גומי בניין, הקושרת את כל אלו יחדיו. גם המבט של ענת ברזילי מופנה מטה, אל האדמה, לוכד בקבוק זכוכית כהה לצד קצה זנב, ושבוללים לבנים, הפזורים בין האבנים.

ליהיא בנימין מתקרבת לעשייתו של דרפּלר באמצעות העבודה בחדר חושך והניסיונות, שהיא מבצעת בניירות צילום. הדימוי מבצבץ מבעד לשכבה עמוקה של צבע חי, כמעט בלתי ניתן לזיהוי: אולי ענן, אולי גל. על השולחן מוצבת ערמה מסודרת של פתקים, שנכתבו על גבי נייר צילום, צבעם נע מן השחור ביותר ועד ללבן בלתי נראה. מילים בודדות משייטות בתוכם, מתקבצות לכדי משפט המציע פעולות שונות, ומתפרקות, כאשר מזיזים את הפתקים וטורפים את סדרם.

העבודות בתערוכה מסמנות גבולות נראים וברורים לצד גבולות בלתי נראים, שקשה לזהותם, וניתן לחוש בהם רק כאשר חוצים אותם. גבולות אלו מורכבים ממושגים של מקומיות, מורשת ותרבות, ומתפקדים גם כגבול בין האמנות לחיים. הגדר החיה פועלת בתערוכה כסמל של מורכבות בין מלאכותיות לטבעיות, בין סכנה לחופש.

קרן זלץ